

Den danske Een Verden bevægelse 1946-70: Verdensføderalismen i Danmark

Finn Laursen

English Summary

The Danish Een Verden (One World) movement kept focusing on UN charter revision and creation of a Permanent United Nations Force (PUNF) during the last couple of years of the 1950s. The former received a boost by the publication of the book World Peace Through World Law by Grenville Clark and Louis B. Sohn (Harvard University Press) in 1958. It was however only in 1963 that the Danish Een Verden published a Danish translation of the introduction to the book (Overtaken on that by Norway, where a translation into Norwegian of the full book was published in 1960). The British organisation Federal Union produced a useful brochure on a Permanent United Nations Force (PUNF), which was relatively quickly translated into Danish. Major Hans Solholm, who had joined the leadership of the Danish organisation, became the inhouse expert on the topic.

From early on there had been a discussion in Een Verden on relations with Communists and pacifists. It was concluded that it was best not to cooperate with either, but this was then linked with the question of NATO support or not. The organisation did not officially take a pro-NATO line, but when some members started to advocate unilateral Danish disarmament and reliance on the UN for the country's security the Een Verden leadership, including the organisations new chairman, Liberal Party MP Henry Christensen, advised the branches not to invite speakers with such pacifist view, including rector Aage Bertelsen, Aarhus. Bertelsen withdrew angrily from the National Committee and a couple of branches stopped their activities. The issue was covered widely in the national media.

The World Association of World Federalists (WAWF) organized a work conference in 1958 and a congress in 1959, both in Pietersberg near Arnhem, the Netherlands. An American participant found the resolution adopted at the latter on UN Charter revision quite conservative. Arguably, no new major policy ideas emerged at this stage.

Indledning

I de sidste par år af 1950erne var der stadigvæk fokus på FN-linjen i Een Verden. Dannelsen af FN-styrken i 1956, der blev indsat i Gaza-området, førte til megen interesse herfor og ønsket om at gøre styrken permanent. Internt i foreningen opstod der splid mellem de pro-NATO dominerende ledere og de mere pacifistisk-inspirerede medlemmer. Det endte med at rektor Aage Bertelsen, Aarhus Katedralskole, der jo havde været med helt fra begyndelsen, i hvert fald fra 1948, meldte sig ud af foreningens Nationalkomité og i processens løb trak et par lokalforeningsbestyrelser med sig. Den internationale bevægelse, World

Association of World Federalists (WAWF) holdt en arbejdskonference i 1958 og en kongres i 1959, begge i Pietersberg, nær ved Arnhem, Nederlandene.

1958

På styrelsesmødet den 19. januar 1958 på Christiansborg blev det oplyst af Lysholt Hansen, at hele den radikale gruppe, hele Retsforbundets gruppe og den overvejende del af de socialdemokratiske folketingsmedlemmer nu var medlemmer af folketingsgruppen. Medlemskab fra Venstre og de Konservative var også i fremgang.¹

I oplægget til styrelsesmødet den 1. juni 1958 blev det oplyst at følgende weekendkurser var blevet afholdt med tipsmidler:

1. kursus for seminarieelever på Bredtålblik,
2. kursus for medlemmer i København på Bredtålblik,
3. kursus på den Nordiske Lejrskole, Hillerød, med gruppearbejde
4. kursus for medlemmer i Holbæk på Vallekilde, med gruppearbejde.²

Arbejdet for permanente FN-tropper fortsatte i 1958. Oftest fandt delegeretmødet, også kaldet årsmødet, sted i Middelfart, men det var blevet besluttet at mødes i Esbjerg i 1958. Den beretning fra forretningsudvalget, der blev fremlagt ved den lejlighed, giver et overblik over de seneste aktiviteter frem til da. Vi hører bl.a. at Lysholt Hansen, MF, havde haft held til at forøge folketingsgruppens medlemstal til over 100 af tingets 179 medlemmer. Gruppens bestyrelse bestod af Per Hækkerup (formand), A.C. Normann (næstformand), Poul Møller og Marius Buhl.³

Det nævntes også i beretningen, at man ikke havde hørt mere fra ungdomsgruppen i Grindsted siden Erik Thygesen havde forladt skolen. Samtidigt med, at der var blevet oprettet en Een Verden fraktion i Studenterforeningen, havde Een Verdens Ungdom (EVU) i København haft en del aktiviteter, herunder et week-end kursus for gymnasieelever på den liberale skole, Bredtålblik. Der havde også været gennemført en stilekonkurrence med lektor Peter P. Rohde som dommer.⁴ De to vinderstile var blevet aftrykt i bladet.

Tipsmidler gennem Den danske UNESCO-nationalkommission (under undervisningsministeriet) havde muliggjort adskillige kurser, for gymnasieelever, seminarieelever, samt folkeoplysningsfolk og medlemmer af Een Verden, flere steder i landet. Et internationalt kursus på Bredtålblik var under forberedelse i samarbejde med Young World Federalists (YWF), Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF) og Den danske F.N.-forening.

Ebbe Rodes "Åben dagbog" var blevet solgt fra kontoret i 240 signerede eksemplarer à 10,- kr., og ca. 40 usignede eksemplarer à 5,- kr. Den blå pjece, "Hvad vil Een Verden?" var praktisk talt udgået, men

---

¹ Referat af landsstyrelsesmødet den 19. januar 1958 i Folketinget, udvalgsværelse nr. 2. Een Verdens arkiv,

² Dagsorden og oplæg til landstyrelsesmødet den 1. juni 1958 på Een Verdens kontor, H.C. Ørstedsvej 19A. Een Verdens arkiv.

³ Beretning fra EEN VERDEN's forretningsudvalg for 1957-58. Een Verdens arkiv.

⁴ Peter P. Rode var oprindeligt marxist, hvilket prægede hans bøger og artikler skrevet i mellemkrigstiden. Under besættelsen var han aktiv i modstandsbevægelsen. Efter krigen var det først i 1951, med undervisningsminister Fleming Hvidbergs mellemkomst, han blev adjunkt og fra 1953 lektor ved Østre Borgerdyd skole i København. Han var enorm produktiv. Udgav bl.a. bogen *Krig og krise i Mellemøsten*, 1956. Se

https://biografiskleksikon.lex.dk/Peter_P._Rohde

fabrikant Thorvald Petersen havde tilbudt at bekoste et genoptryk samt optryk af en ny pjece om internationale FN-styrker, på grundlag af den tilsvarende pjece udsendt af den engelske *Federal Union*.

Ved 1956 delegeretmødet havde Een Verden 76 fungerende afdelinger og medlemstallet var opgjort til 11.125. Man havde dog i længere tid ikke foretaget nogen ajourføring af medlemsarkivet på grund af kontingentrestancer. Det havde man fået gjort inden delegeretmødet i 1958. Resultatet var, at der nu var 8.687 medlemmer.

Bladet *Verden og Vi* havde gennem tiderne flere forskellige redaktører. I nogen tid havde Kirsten Ree været redaktør, men hun måtte fratræde grundet overvældende arbejde efter at være blevet Københavns-redaktør for *Vestkysten*. Marts nummeret 1958 var derfor redigeret af Knud Nielsen og Leif Gunnarsen, og april-nummeret var redigeret af Peter Lerche, der på det tidspunkt var journalist ved *Socialdemokraten*, men efterfølgende skiftede job, så han ikke kunne fortsætte.

Samarbejdet med de to andre skandinaviske verdensføderalistiske organisationer fortsatte i det Nordiske Verdensfederalististers Samarbejdsudvalg (NVS). Noget af samarbejdet gik ud på at styrke de skandinaviske organisationers indflydelse i WAWF.

I WAWF var generalsekretæren Ralph Lombardi trådt tilbage som generalsekretær, Han blev afløst af Hans Beumer, der dog ikke fik titlen som generalsekretær, men med tiden 'executive director'. Ofte havde der tidligere været konflikter mellem senior og junior afdelingerne, men Beumer havde for det meste et harmonisk samarbejde med ungdomssekretæren Denis Lovelace, i hvert fald i begyndelsen.

På WAWF-kongressen i Haag i august 1957 var følgende danskere blevet valgt til verdensbevægelsens råd (Council): Erling Fischer, Leif Gunnarsen, Per Hækkerup, Manja Mourier og Knud Nielsen. Helge Nielsen og Mogens Borly var valgt som repræsentanter for danske Een Verden. Leif Gunnarsen var dansk medlem af forretningsudvalget, hvor Erling Fisher som formand for finanskomitéen, og Knud Nielsen, som formand for verdensungdomsbevægelsen, også kunne deltage i møder.

Der var ingen kongres i 1958, så ingen valg til styrende organer. I stedet var der en arbejdskonference i Pietersberg. Konferencen arbejdede i tre komiteer henholdsvis vedrørende politik, organisation og økonomi. Fra dansk side deltog Erling Fischer, Mogens Borly, Manja Mourier og Knud Nielsen. Pietersberg var navnet på et conferencecenter i Oosterbeek, ved Arnhem, Nederlandene. Der var 68 deltagere fra 14 lande. Blandt ikke-danske deltagerne var Maxwell Stanley, formand for WAWF's råd, Chris van Wijngaarden, formand for WAWF's forretningsudvalg, og Hans Beumer, WAWF's executive sekretær. Desuden deltog bl.a. Professor Yukawa, Japan, Lord Silkin, UK, Sally Bray, USA, Pat Armstrong, UK, og Henri Vautrot, Frankrig. Ud over de sædvanlige emner blev et forslag fra de britiske parlamentarikere også omtalt, nemlig Neptuno forslaget, der gik ud på, at det åbne hav uden for territorialfarvandet samt Antarktis skulle erklæres "verdens territorium" under ejerskab og administration af FN.⁵ Umiddelbart ser det ud til at planen kunne minde lidt om det senere forslag fra Maltas ambassadør Arvid Pardo, der i 1970 fik FNs generalforsamling til at erklære den dybe havbund som menneskehedens fællesarv.

Den danske beretning går i en del detaljer med referat fra den politiske komite på konferencen. Det var blevet understreget, "at vort vigtigste arbejde må være at arbejde for at erstatte verdensanarkiet med verdenslov og skabe de overnationale myndigheder, som dette kræver." Foreningen skulle fortsat arbejde for revision af FNs pagt, og man understregede universalitetsprincippet. I forbindelse med det sidste lød

---

⁵ "WAWF over the Rhine: Pietersberg Conference outstanding success," *The World Federalist*, Vol. 5, No. 3 (November 1958), pp. 73-80.

det lidt kryptisk: "Det fremgik af drøftelserne, at ingen verdensfederalistisk organisation vides at have udtalt sig imod Kinas repræsentation i F.N."

Videre læser vi i rapporten:

"Man udtalte sig til fordel for oprettelse af en permanent F.N.-styrke i overensstemmelse med det forslag, den engelske Een Verden organisation Federal Union har udarbejdet. En sådan styrke på 20.000 mand kunne anses som et første skridt på vejen til oprettelse af en virkelig effektiv F.N.-styrke. Man understregede, at styrken måtte rekrutteres individuelt og have een eller flere permanente baser.

Med hensyn til spørgsmålet om forbud mod kernevåbenprøver og ophør af prøver med raketter fandt man det overordentlig vigtigt, at eksperter fra øst og vest havde været i stand til at nå til enighed om nødvendigheden ved et inspektionssystem. (...)

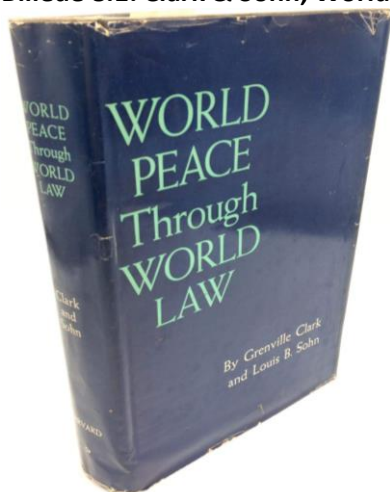
Afrustning kunne man ikke anse for at være tilstrækkelig, da dette ikke ville kunne forhindre genoprustning. En afrustning må ledsages af en overførsel af eksisterende våben til en overnational myndighed, og en eventuel verdensfederation må i hvert fald i en overgangsperiode besidde våben, der er i stand til at besejre en hvilken som helst stat eller forbund af stater.

Med hensyn til verdensrummet havde verdensfederalisterne en enestående chance for at gå ind for en overnational løsning på et område, hvor retssystemet ville kunne skabes, før virkelig udforskning og brug til militære formål begyndte. Verdensrummet burde sikres fredelige formål. (...)

Lignende synspunkter gjorde sig gældende med hensyn til Antarktis og med hensyn til havenes frihed. Det åbne hav burde underkastes F.N.-kontrol. (...)

Endelig anbefalede den politiske komite et nøje studium af Clark og Sohn's forslag til ændringer i F.N.s pagt."⁶

Billede 8.1: Clark & Sohn, World Peace Through Word Law (Harvard University Press, 1958)

Kilde: Internet.

---

⁶ Ibid., pp. 13-14.

Ja, det var i 1958, at Grenville Clark og Louis B. Sohn's bog, *World Peace Through World Law* blev udgivet. Den blev noget i retning af en bibel for verdensføderalister de følgende år. Bogens introduktion blev dog først oversat af Erling Fischer og udgivet af Een Verden i 1963. Der var man lidt hurtigere i Norge, da der udkom en norsk oversættelse af hele bogen i 1960.⁷ Grenville Clark var en amerikansk advokat, der gik på pension i New Hampshire for at studere fredsproblemet.⁸ Hans yngre medforfatter, Louis Sohn, der oprindeligt var fra Polen, var professor ved Harvard Universitet. Bogen *Verdensfred gennem Verdenslov* er et detaljeret forslag til ændring af FNs pagt, bl.a. med udførligt forslag til afvejet stemmeret i generalforsamlingen og afskaffelse af vetoet. Bogen blev anmeldt i *The World Federalist* af Max Habicht, der bl.a. sagde: "Every statesman and every pacifist who wishes to save succeeding generations from the scourge of war will have to answer the challenge of this book."⁹

Delegeretmødet i 1958 blev afholdt på Esbjerg højskole den 27. og 28. september. På første dag nedsatte man et udvalg, der skulle udarbejde et udkast til en resolution. Landsstyrelsen havde foreslået følgende medlemmer: Manja Mourier, Henry Christensen, Leif Gunnarsen, Jens Junghans og Hans Solholm. Disse blev valgt af delegeretmødet, men man fjøede Erik Bernstorff, Århus, til udvalget.¹⁰

I debatten nævnte Hans Solholm Danmarks officielle tilslutning til permanente FN-styrker, som det fremgik af udenrigsminister Krags tale på FN's 13. generalforsamling i 1958. Solholm kritiserede samtidigt et amerikansk forslag om oprettelse af en stab, så en styrke kunne oprettes i påkomne tilfælde. Han henviste i stedet til *Federal Union's* pjece, som var ved at blive oversat.

Under søndagens politiske debat lagde Erling Bindslev ud med en række kritiske bemærkninger:

"Han mente ikke at EEN VERDEN havde opnået den indflydelse i det danske samfund, som vore ideer fortjente. Hovedårsagen hertil var, at bevægelsen i sin iver for ikke at støde nogen fra sig havde udvandet sin ide. EEN VERDENs dilemma var, at man både var en politisk bevægelse og en fredsbevægelse, og dette havde skabt en dybtgående splittelse blandt medlemmerne og ført til, at man hverken fra politikernes side eller i befolkningen havde nogen klar opfattelse af, hvad EEN VERDEN egentlig stod for. EEN VERDEN havde gjort mere for at forsikre folk om, at man var enig med dem end gøre dem enige med EEN VERDEN. Bindslev mente, at man burde anvende flere penge i det direkte arbejde for at opnå indflydelse på den politiske arena end på – som hidtil sket – at hverve medlemmer og vedligeholde medlemskaren. Man ville nå videre, hvis man koncentrerede sig om en dygtiggørelse af de virkelig aktive, dannede studiegrupper og knyttede eksperter til sig. EEN VERDEN skulle ikke være en folkebevægelse i egentlig forstand, snarere en slags vælgerforening."

Hakon Dyrge var kun delvis enig med Bindslev. Det var vigtigt at få medlemmer. Han henviste til mundialiseringerne: "Mundialisering i sin tid gjaldt en ændring i grundloven, (der muliggjorde, at landet ville kunne afgive noget af sin suverænitæt til en overnational myndighed) hvor vi fik tilslutning fra befolkningen." Han omtalte også den store FN-konference i 1955: "...hvis ikke fagbevægelsen havde stået bag, var det blevet en ynkelig forestilling."

---

⁷ Grenville Clark og Louis B. Sohn (1960). *Verdensfred gennem verdenslov*. Oslo : Johan Grundt Tanums forlag.

⁸ Allerede i 1950 havde han udgivet en lille bog med en fredsplan: Grenville Clark, *A Plan for Peace*. New York: Harper & Brothers, Publishers, 1950.

⁹ Max Habicht, "World Peace Through World Law," *The World Federalist*, Vol. 5 No. 2 (May 1958), pp. 61-62.

¹⁰ Referat af delegeretmødet 1958 afholdt på Esbjerg højskole lørdag d. 27. og søndag d. 28. september 1958.

”Vi skal have den store befolkning bag os,” sagde Lorange (Århus). Carsten Christiansen sagde, at pressen refererer en masse møder ”men der er ikke noget om vore store mål. Folketingsgruppen var hensovende... Vi må samarbejde med folketingsmændene. Det er vejen. (...) Det er ikke nok, at man ser de store mål, hvis man ikke ser vejen.”

Og så dukkede elefanten i rummet op, pacifisme:

”Strøm Hansen undrede sig over, at der ofte under debatten var blevet sagt, at EEN VERDEN var belastet med pacifister. Kunne man dog nogen sinde mene, at man opnåede noget som helst med militarisme.”

”Helge Christensen advarede mod, at det blev for eksklusivt. Mente, at et anstrøg af pacifisme var nødvendigt. Ikke at miste ansigt måtte ikke være det primære, således at man bliver ved at følge en linje, som man dog mener er forkert. Sagførere er en belastning for EEN VERDEN.”

Som kom Erling Fischer ind og forsvarede den officielle holdning: ”Lov og ret er meningsløse begreber, hvis der ikke er den nødvendige magt bagved. Det er vi enige om. Det, vi er uenige om, er, hvordan vi skal nå derhen. Hvorfor skal vi dog snakke mere om pacifisme?”

Schønberg mente at foreningen burde have mange medlemmer. Jørgen Andersen mente at problemet var ”en lille trust i København kontra bred bevægelse.”

Så fulgte Leif Gunnarsen med en lidt længere bidrag til debatten:

”Vi har som organisation i de sidste 2 år haft en undertiden indadtil, til tider udadtil, stærk ideologisk debat. Det er en kendsgerning, at mange af vore medlemmer, og dermed mange i ledelsen, ser EEN VERDENs opgave på linje med fredsorganisationerne, som en organisation, der har en del af sin mission i at skabe et blidere udenrigspolitisk klima og i konsekvens heraf også anbefaler f.eks. ensidig afrustning, forbud uden kontrol mod atomvåben m.v. Sådanne folk kan være udmærkede EEN VERDEN-folk og udmærkede verdensfederalister. Da EEN VERDEN er en tværpolitisk organisation, har de også deres plads hos os. Men efter min opfattelse byder simpel respekt for den organisation, vi tilhører, disse folk en vis selvdisciplin. EEN VERDEN er ikke blot en blandt mange organisationer, der arbejder for fred. Det er den eneste organisation her i landet, der ser det som sin opgave at erstatte internationalt anarki med international ret. Vi skal ikke være bange for at anvende rædselspropaganda, for det er rædslen, der har født os. Det er på baggrund af den totale tilintetgørelsestrussel under en moderne storkrig, vi råber: EEN VERDEN eller ingen. Vi må erkende, at vi ikke kan komme nogen vegne, hvis det ikke lykkes os at mobilisere ledende politikere i alle lande for vore tanker. Det kan vi ikke gøre, med mindre vi er absolut tværpolitiske i vor udadvendte virksomhed. Hvis vi udadtil, når vi taler eller skriver for EEN VERDEN, ikke udviser den fornødne selvdisciplin, løber vi risiko for at støde netop de folk fra os, som vi i det nationale arbejde helst skulle have tag i. Denne grænse, mellem hvad man som EEN VERDEN kvinde eller mand kan og ikke kan, har givet anledning til indre brydninger. Modsætningerne har stået skarpt overfor hinanden. Under sådanne brydninger forekommer det mig underordnet i forhold til opgaven: at søge ÉN VERDEN stabiliseret på den ideologiske hjernetrust eller en bred folkelig front, havde altid forekommet ham ligegyldig. Vi skulle selvfølgelig have begge dele. Var der noget at sige til, at jurister var interesseret i lov og ret i Verden.”

Manja Mourier tilsluttede sig Gunnarsens ”både og.”

Landsformand Erling Fischer ønskede ikke genvalg. Styrelsen indstillede Henry Christensen, MF (V), til formandsposten. Han blev valgt med akklamation.

Spørgsmålet om ny redaktør for bladet førte til, at man valgte Åse Helm med 105 stemmer. Gunnarsen fik 47.

Der skulle vælges fem personer til styrelsen. Følgende blev valgt:

1. Leif Gunnarsen	129 stemmer
2. Manja Mourier	121 stemmer
3. Hans Solholm	93 stemmer
4. Erling Fischer	81 stemmer
5. Mogens Borly	63 stemmer

Følgende fem blev så suppleanter:

6. Per B. Johansen	56 stemmer
7. Carsten Christiansen	35 stemmer
8. Knud Nielsen	31 stemmer
9. Egon Jacobsen	25 stemmer
10. Niels Christensen	18 stemmer

Erling Bindslev måtte nøjes med 16 stemmer.

Referatet fortæller ikke, hvem der efterfølgende blev valgt som repræsentanter fra landsdelene.

På det næste styrelsesmøde den 28. september 1958 valgtes følgende til forretningsudvalget: Henry Christensen, Eigil Hansen, Mogens Borly, Manja Mourier, Erling Fischer, Hans Solholm og Hakon Dyrge.¹¹

På et forretningsudvalgsmøde den 28. september 1958 vagtes Mogens Borly enstemmigt til formand for udvalget.¹²

---

¹¹ Referat af Een Verden's landsstyrelsesmøde på Esbjerg Højskole den 28. september 1958. Een Verdens arkiv.

¹² Referat af Een Verdens forretningsudvalg på Esbjerg højskole den 28. september 1958.

Billede 8.2: Henry Christensen (1922-1972), landsformand for Een Verden, 1958-1960

Kilde: Internet, arkiv.dk

Billede 8.3: Aktive Een Verden folk fotograferet i forbindelse med Een Verdens delegeretmøde i Esbjerg, 1958

Bagerste række: Erling Bindslev, Kirsten Ree, Mogens Borly.

Forreste række: Knud Nielsen, Hans Eigil Hansen, Manja Mourier, Leif Gunnarsen, Niels Christensen (Århus) og V. J. Kofoed (Odense).

Kilde: Een Verdens arkiv. Også bragt i *Vestkysten*, 27. september 1958

Lotteriet var stadig vigtigt i 1958, ja nødvendigt, for Een Verdens økonomi.

Billede 8.4: Vinderen af landslotteriet i 1958, dyrlæge Svend Bakman, Langholt ved Ålborg, får overrakt sin Volvo. Til venstre ses Lotte Greve, der startede at arbejde på Een Verdens kontor i ca. 1956 og fortsatte op gennem 1960erne.

Kilde: Een Verdens arkiv.

Den 16. november 1958 rundsendte Mogens Borly, der jo nu var formand for forretningsudvalget, "Kommentarer til situationen i 1958", der var påtegnet 'fortroligt'. Han talte om indre modsætningsforhold og ydre betingelser. Internt svigtede kontingentindbetalingen, og kontingentspørgsmålet havde været den 'altoverskyggende uoverensstemmelse på delegeretmødet i Esbjerg. Kontingentspørgsmålet delte i en vis udstrækning de centrale aktører fra afdelingernes repræsentanter. Hvor stort skulle kontingentet være, hvordan skulle pengene bruges, i afdelingerne eller central administration og blad, og hvor meget skulle sendes til WAWF. Angående det ydre blev det nævnt, at der var stor støtte til en verdensføderation i regeringen og befolkningen i Danmark, men at det også kunne have en negativ effekt på motivationen. Men det værste var jo nok, at der var ringe støtte til ideen i de fleste lande i verden. Borly konkluderede, at Een Verden måtte udbygge foreningens propaganda og argumentation, men altså også uden for landets grænser, hvilket vel kunne fortolkes som en støtte til WAWF's arbejde.¹³

På styrelsesmødet den 23. november 1958 omtaltes et møde i Århus mellem de jyske afdelinger og kredse, hvor rektor Aage Bertelsen havde forelagt sin plan om ensidig dansk afrustning til fordel for hjælpearbejdet til teknisk-økonomisk underudviklede områder. Efter en længere drøftelse vedtog man på forslag af Knud Nielsen at udsende en cirkulæreskrivelse til afdelinger og kredse med afstandtagen fra rektor Bertelsens synspunkter, med 13 stemmer for og 1 imod (Fischer). Se Tekstboks 8.1.

Tekstboks 8.1: Cirkulæreskrivelse til afdeling og kredse vedrørende rektor Bertelsens synspunkter

København, d. 10. december 1958

Til bestyrelserne i EEN VERDEN's kredse og afdelinger

Nogle af EEN VERDEN's medlemmer og afdelinger har vist interesse for et forslag – som bl.a. rektor Aage Bertelsen, Århus, slår til lyd for -om at Danmark skulle afruste, udmelde sig af NATO og anvende de således sparede penge i hjælpen til de tekniske og økonomiske underudviklede lande, idet landet

¹³ Mogens Borly, "Fortroligt: Kommentarer til situationen i 1958," 16. november 1958. Een Verdens arkiv.

samtidig stillede sig under FN's beskyttelse. Denne plan bygger på et forslag fremsat fra privat side i Sverige.

I denne anledning skal EEN VERDEN's landsstyrelse påpege, at ethvert medlemsland under FN ganske vist i henhold til pagten suverænt kan bestemme over sit forsvar; men alle FN-lande er iflg. Pagtens artikel 43 forpligtede til at stille militære styrker til rådighed for sikkerhedsrådet i en given situation, hvor rådet opfordrer dem hertil. Endvidere må det anses for ganske usandsynligt, at FN, som ikke råder over egne styrker, skulle kunne eller ville påtage sig det militære ansvar for et land, som har erklæret ikke at ville forsvare sig selv. Endelig er planen uforenelig med EEN VERDEN's ideer og synspunkter.

Ifølge de federalistiske grundsynspunkter betyder "ned- eller afrustning" alene følgende: En ned- eller afrustning, som er almindelig, hvilket sidste indebærer nødvendigheden af permanente FN-styrker. Fred gennem lov og ret, administreret af en verdensorganisation, er det princip og det program, som gennem årene has samlet mennesker i EEN VERDEN. Mennesker, som ofte er uenige om alt andet, er herigennem forenet i et arbejde for fred og ret.

Landsstyrelsen må derfor på det bestemteste advare mod, at kredse og afdelinger bryder denne både internationalt og nationalt godkendte linje ved at give støtte til andre ideer som den ovenfor beskrevne, om hvilke der er enighed blandt EEN VERDEN's medlemmer. Dette ville betyde splittelse indadtil og give en forkert opfattelse udadtil af EEN VERDEN og vore ideer. Af hensyn til det indtryk, som offentligheden og pressen danner sig, bør vi også undlade at gøre vor "talerstol" landet over til en, i øvrigt neutral, platform for sådanne ideer.

Med venlig hilsen
Landsorganisationen EEN VERDEN's landstyrelse
Henry Christensen

Kilde: Dokument i Een Verdens arkiv.

Cirkulæreskrivelsen fra Henry Christensen blev af formanden for Århusafdelingen videregivet til Aage Bertelsen, der den 27. december 1958 skrev et længere brev til Århusafdelingens bestyrelse, hvor han forklarede sit synspunkt. Grundet sagen principielle interesse bringes hele teksten af det lange brev i Tekstboks 8.2.

Tekstboks 8.2: Rektor Aage Bertelsens brev af 27. december til bestyrelsen for Århusafdelingen af landsorganisationen EEN VERDEN

Af en cirkulæreskrivelse af 10. december 1958 fra EEN VERDEN's landsstyrelse til organisationens ... kredse og afdelinger, som formanden for Århusafdelingen venligst er blevet mig tilsendt i afskrift, ser jeg til min glædelige overraskelse, at nogle personlige anskuelser om dansk udenrigs- og forsvarspolitik, som jeg ved forskellige lejligheder har givet udtryk, skal have vundet interesse også blandt EEN VERDEN's medlemmer (....)

Selv har jeg så godt som intet mærket til en sådan interesse indenfor E.V., men jeg forstår nu af landsstyrelsens skrivelse og navnlig af tidspunktet for dens udsendelse, at den formentlig kan tilskrives den støtte, som to af den nuværende landsstyrelses fremstående medlemmer ydede mig ved under det jyske regionalmøde om organisationsforhold i november i Århus at bede mig fremsætte nogle betragtninger i forbindelse med den i Sverige meget diskuterede bog af Fogelström og Morell: "I stället för atombomben", og det er vist rigtigt nok, at mine ved denne lejlighed helt improviserede bemærkninger faktisk vakte nogen opmærksomhed. Jeg vil derfor gerne benytte den anledning, landsstyrelsens skrivelse giver, til at bringe min oprigtige tak til de to medlemmer, af hvilke den ene var mødets ordstyrer og som sådan gav mig ordet.

I samme forbindelse ser jeg mig nødsaget til at korrigere en fejl i landsstyrelsens skrivelse. For så vidt der med udtrykket: "Denne plan bygger på et forslag fremsat fra privat side i Sverige" hentydes til mine synspunkter, foreligger der en misforståelse. Det omtalte svenske forslag er, så vidt mig bekendt, først fremkommet i 1958 i ovennævnte bog, mens mine tanker blev fremsat offentligt første gang i en radiotransmitteret tale på Århus rådhus den 10. juni 1955 ved 40-års jubilæet i Kvindernes Internationale Liga for Fred og Frihed (foredraget blev trykt umiddelbart efter i Ligaens medlemsblad, i "Pacifisten" og i forskellige dagblade).

Et grundlag for mine ideer kan derimod – siden man altså synes at interessere sig for deres oprindelse – findes i nogle tanker, som jeg mødte i oktober 1954 i Amerika, ganske vist også "fremsat fra privat side" hvad åbenbart forringer deres værdi i landsstyrelsens øjne. Det skete under en samtale med dr. Albert Einstein, for øvrigt en af verdensfederalismens pionerer, i hans hjem i Princeton. Han lagde mig her på sinde at arbejde for en ny politik, svarende til de nye vilkår, som naturvidenskabens udvikling og de moderne opfindelser har skabt for menneskene, og byggende på Gandhis ideer og praksis ("the greatest political genius of our time"). Hans ikke-volds politik var efter Einsteins opfattelse det eneste alternativ til menneskehedens undergang i en tredje verdenskrig.

Det referat, der i øvrigt i landsstyrelsens udformning gives af de mig med navns nævnelse tillagte synspunkter, er efter min bedømmelse – forkortet indtil forvanskning ...

Jeg har i det hele vanskeligt ved at forstå landsstyrelsens fremfærd i denne sag. Under en samtale den 8. december ved et tilfældigt sammenbræf i København med den tidligere formand for forretningsudvalget, landsretssagfører Leif Gunnarsen, fortalte han mig, at man havde tænkt at indbyde mig til et møde for at diskutere mine synspunkter med landsorganisationens udenrigspolitiske ekspert, folketingsmand Per Hækkerup. Jeg fandt, at det var en udmærket ide og gav på stedet mit tilsagn om at komme. Af en eller anden mig ukendt grund har man i stedet valgt to dage efter samtalen at udsende denne kundgørelse ... (....)

Jeg mindes ikke i vestlige demokratiske lande at have set en erklæring mage til den af EEN VERDEN's landsstyrelse udsendte undtagen i eet tilfælde: dengang den såkaldte hårde kerne i landsstyrelsen for Danmarks Kommunistiske Parti i en erklæring til partiets styrelser i kredse og afdelinger også på det skarpeste advarede imod, at et navngivet medlem af partiet, som også anklagedes for revisionistiske anskuelse, fik adgang til foreningens "talerstol landet over" for at drøfte "sådanne ideer" med medlemmerne. Det pågældende medlem blev, da han og afdelingerne overtrådte forbuddet, ekskluderet af partiet. Jeg ved ikke, om den hårde kerne i EEN VERDEN's landsstyrelse i givet fald har tiltænkt mig en lignende skæbne. I så tilfælde kan man spare sig ulejligheden: Jeg går frivilligt... Men jeg føler trang til på falderebet at sige et par uforbeholdne ord:

Først bringer jeg mine kammerater i Århusafdelingens bestyrelse, både den nuværende og tidligere bestyrelser, en varm tak for godt samarbejde gennem mange år. Siden jeg trådte ind i arbejdet, har EEN VERDEN's ide om verdensfred gennem verdenslov og ret været det grundlag, hvorpå jeg byggede mit håb for verdens fremtid. I den periode, jeg har virket som formand for Århusafdelingen, som medlem af landsstyrelsen under Brandt Rehberg og i verdensrådet under Boyd Orr, valgt af verdenskongressen i Luxembourg i 1948, har jeg glædet mig over at være medarbejder på en stor demokratisk ide i fredens tjeneste. Den frie drøftelse af veje og midler har hidtil været den selvfølgelige forudsætning for dette arbejde.

(....)

Kilde: Kopi af brevet i Een Verdens arkiv.

Samme dag sendte Aage Bertelsen et separat brev til formanden for Een Verdens Århusafdeling, M. Lorange, hvor han antydede "at landsstyrelsen i sin iver for at udrense de revisionistiske elementer af den

danske organisation er kommet for skade på et vigtigt punkt at forveksle verdensføderalisme med Natopolitik.”¹⁴

1959

Sagen med Aage Bertelsen fortsatte i 1959. Det var det, man i dansk politik betegner som en 'møg sag' – selvforskyldt, kunne man mene. Havde diskussionen på delegeretmødet i 1958 om pacifisme været et forvarsel?

Lorange skrev tidligt i det nye år som opfølgning på korrespondance med Bertelsen til landsstyrelsen, og sagde bl.a.: "Lokalstyrelsen her [i Århus] udtaler ... enstemmigt, at vi er enige med Aage Bertelsen i, at landsstyrelsen gennem cirkulæret har tilsidesat den fundamentale bestemmelse i Een Verdens vedtægter, som fastsætter Een Verdens neutralitet i storpolitiske spørgsmål, såsom Atlantpagt, Kommunisme m.m." og føjede til "Vi kan ikke billige, at Een Verden spærrer adgang til debat om problemer, som kommer os alle ved, og vi ser os nødsaget til at forbeholde os vort medlemskab af EEN VERDEN, indtil dette spørgsmål har fundet et tilfredsstillende afklaring, senest ved det ordinære delegeretmøde i år. Indtil Aarhus afdelingens ordinære generalforsamling må alt aktivt arbejde desværre hvile."¹⁵

Den 2. januar 1959 sendte rektor Aage Bertelsen et brev til Een Verdens landsformand Henry Christensen, hvor han meldte sig ud Een Verdens nationale komité. Det var i protest mod landsstyrelsens advarsel mod at anvende ham som taler på grund af hans pacifistiske synspunkter. I et brev af 19. januar – efter konsultation af Een Verdens forretningsudvalg – bad Een Verdens landsformand Henry Christensen Aage Bertelsen genoverveje sin beslutning (se Tekstboks 8.3 og 8.4).

Tekstkoks 8.1: Rektor Aage Bertelsens brev af 2. januar 1959 til Een Verdens landsformand Henry Christensen

Hr. landsretssagfører Henry Christensen.

I en skrivelse fra landsstyrelsen for EEN VERDEN til organisationens bestyrelser i kredse og afdelinger, underskrevet af Dem, nedlægges forbud imod ("advares på det bestemteste imod"), at bestyrelser for EEN VERDENs kredse og afdelinger anmoder mig eller mine formodede tilhængere om at redegøre for nogle mig tillagte synspunkter og "forslag" på "EEN VERDENs talerstol landet over".

Så vidt mig bekendt har jeg aldrig nogen sinde truffet Dem eller på anden måde haft nogen som helst personlig forbindelse med Dem. Det fremgår desuden klart af skrivelserne af 10. dec., at De heller aldrig har hørt eller læst, hvad jeg har udtalt om de i skrivelserne behandlede emner. Deres viden herom kan De i det højeste have på 2. eller 3. hånd. Det må alene af den grund meget forundre, at De udsender den nævnte "indtrængende advarsel" uden i det mindste at have spurgt mig om jeg kan vedkende mig de anskuelser, De med navns nævnelse tillægger mig.

Men det forekommer mig også at være stridende mod sædvanlig gældende praxis (sic) og i øvrigt mod almindelig anstændighed og simpel høflighed, at man udsender skrivelser med angreb på en navngiven person. Landsstyrelsens skrivelse er mig kun bekendt gennem en afskrift, som afdelingens formand i Århus venligst på min begæring har tilsendt mig.

Jeg udmelder mig herved af EEN VERDENs nationale komité og kræver, at dette af landsstyrelsen bliver meddelt de samme afdelinger og kredse, til hvilke cirkulæreskrivelsen af 10. dec. er sendt, gerne motiveret overfor de pågældende bestyrelser ved nærværende skrivelse.

¹⁴ Brev fra Bertelsen til Lorange dateret den 27. december 1958. Kopi i Een Verdens arkiv.

¹⁵ Udateret brev fra M. Lorange til Een Verdens landsstyrelse. Een Verdens arkiv.

Jeg har i øvrigt intet at drøfte med Dem. De og Deres styrelse har i den udsendte skrivelse uden først at underrette mig inddraget mit navn i en sag, som kan få vidtgående konsekvenser for EEN VERDEN i Danmark og som er af meget stor betydning for mig personlig. Men De kan som mand af ære ikke forholde mig ret til at udtale mig i sagen overfor det samme forum, for hvilket De og Deres kolleger i landsstyrelsen har lagt mig for mistanke.

Jeg forlanger derfor, at De foranlediger tilsendt mig fortegnelse over adresser på bestyrelserne i EEN VERDENs kredse og afdelinger i Danmark.

Sign. Aage Bertelsen

Kilde: Een Verdens arkiv.

Tekstboks 8.4: Landsformand Henry Christensens brev af 19. januar 1959 til rektor Aage Bertelsen

Hermed anerkender jeg modtagelsen af Deres skrivelse af 2. ds. hvori De udmelder Dem af EEN VERDEN's nationalkomité.

Indholdet af Deres brev har jeg haft lejlighed til at forelægge for EEN VERDEN's forretningsudvalg, der meget beklager Deres beslutning. Jeg vil derfor gerne personligt og med tilslutning af forretningsudvalget rette en indtrængende opfordring til Dem om endnu engang at tage Deres beslutning op til overvejelse idet det er mit håb, at De må finde det muligt fortsat at bevare Deres hidtidige tilknytningsforhold til EEN VERDEN.

Jeg kan ikke se, De på nogen måde har ret i Deres påstand om, at der i den af Dem angivne skrivelse af 10. decbr. f.å. til EEN VERDEN's afdelinger er rettet et personligt angreb på Dem, og dette har da selvsagt ingenlunde været hensigten. Det må imidlertid være en pligt for bevægelsens højeste ledelse, delegeretmødet og landsstyrelsen, at afstikke retningslinjer for bevægelsens arbejde her i landet. Hovedopgaven her er at skabe forståelse i den danske befolkning for vort grundstandpunkt, at der skabes en betrygget international retsorden til hindring af fremtidige krige som middel til afgørelse af internationale stridigheder.

Om dette grundsynspunkt mener vi det muligt at samle en meget betydelig del af den danske befolkning, uanset at derom en række andre internationale spørgsmål kan være vidt forskellig opfattelse.

Afgørende for landsstyrelsen i den foreliggende sag er, at en række foreninger har følt sig opfordret til og alvorligt overvejet at lade afholde møder, altså EEN VERDEN møder, på baggrund af det i Sverige fremsatte forslag om udmeldelse af NATO, anvendelse af de herved sparede penge til underudviklede lande m.m. bl.a. med Dem som indleder. At man kan have megen interesse og sympati for de tanker, der ligger bag det pågældende forslag forstår jeg meget vel men ligesom EEN VERDEN's landstyrelse måtte advare mod at flere foreninger lod afholde foredrag om f.eks. Atlantpagten, har landstyrelsen ment at måtte tage en tilsvarende stilling i det foreliggende tilfælde. Begrundelsen er i begge tilfælde, at vi, indtil EEN VERDEN's grundsynspunkter er ganske anderledes kendte i befolkningen, må undgå at lave arrangementer, der alt for let skaber tvivl om EEN VERDEN. I forvejen eksisterer der netop megen misforståelse der i høj grad vanskeliggør vort arbejde.

Det er mit håb, at ovennævnte linjer må have bidraget til en nærmere klargørelse af, hvad der har været vor motivering for den omtalte skrivelse.

Det er mig magtpåliggende endnu engang at understrege, at det for landsstyrelsen har drejet sig om ideer og synspunkter og ikke personer. Jeg kan derfor ikke anerkende berettigelsen af Deres bemærkninger om "almindelig anstændighed", "simpel høflighed", "angreb på navngiven person" og håber at ovenanførte må kunne give Dem anledning til at ændre Deres standpunkt.

Skulle dette imidlertid ikke være tilfældet, er det en selvfølge, at Deres beslutning og motivering i Deres ovennævnte skrivelse på Deres anmodning skal blive meddelt afdelinger og kredse.

Derimod håber jeg De vil forstå, at EEN VERDEN naturligvis ikke kan udlevere fortegnelse over adresser på bestyrelserne i samtlige EEN VERDEN's kredse. Deres henvisning til "mand af ære" må efter min

mening bortfalde allerede af den grund, at jeg på det bestemteste afviser Deres påstand om at der er rettet personligt angreb mod Dem eller De er lagt for mistanke.

Sign. Henry Christensen
landsformand

Kilde: Een Verdens arkiv.

Aage Bertelsen sagen fik efterspil i både Kolding- og Århus afdelingerne.

Ifølge et brev sendt til Een Verdens landstyreelse, dateret d. 11. februar 1959, vedtog Kolding afdelingen på en generalforsamling den 10. februar følgende resolution: "I anledning af landsstyrelsens skrivelse af 10. dec. 58 ønsker man at udtale, at foreningen må afvise direktiver om, at værdifulde kræfter i fredsarbejdet ikke skulle kunne benyttes i afdelingerne." Man vedtog desuden en politisk resolution, hvor man sagde følgende: "På baggrund af den alvorlige situation, både med henblik på Berlin-krisen og den almindelige forberedelse til atomkrig opfordrer Kolding-afdelingen landsforeningen og rigsdagsgruppen (sic) til klart at tage afstand fra dansk atomoprustning og energisk og vedholdende protester mod fortsatte atombombeforsøg." Underskrevet af C. Strøm Hansen på Kolding afdelingens vegne. Endelig blev det meddelt, at "lokalafdelingens virksomhed indstilles, indtil der foreligger en tilfredsstillende afklaring." Forklaringen fulgte: "Vi mener, at rektor Åge (sic) Bertelsens synspunkter er fuldt legale og rimelige, netop ud fra EEN VERDEN-tanken. Man kan jo netop ikke nå til verdensregering ad ren organisatorisk vej. Man må netop fremme samarbejdsviljen og tilliden, hvis nationerne skal finde sammen i en verdensregering." Efterfølgende i brev af 21. februar meddelte Strøm Hansen forretningsudvalgets formand Mogens Borly, at han var fratrådt som formand for Kolding-afdelingen.¹⁶

Den 13. februar havde Leif Gunnarsen sendt et brev til Mogens Borly, hvor han bl.a. sagde: "Vedlagte materiale har jeg g.d. modtaget fra vor pacifistiske formand i Kolding, Strøm Hansen, der aldrig har forstået et hak af, hvad EEN VERDEN er og vil. Den ene af resolutionerne er jo også stilet til rigsdagsgruppen (han har åbenbart ikke fundet ud af, at vi har fået en ny grundlov)." Gunnarsen mente, at sagen skulle diskuteres på det næste forretningsudvalgsmøde.

På forretningsudvalgsmødet d. 1. februar 1959 kom det frem, at heller ikke Frederikshavn-afdelingen havde opført sig som forventet af Een Verdens centrale aktører. Solholm oplyste, at der havde været et møde med Aage Bertelsen ugen før i Frederikshavn. Der havde været godt 100 tilhører fra Dansk Fredsforening, Een Verden, Aldrig Mere Krig, FN-foreningen¹⁷ og afholdsforeningen I.O.G.T. I referatet læser vi desuden følgende: "Med ca. 59 stemmer for og 2 imod havde man vedtaget en protest til regeringen og folketing mod tanken om oprettelse af tyske depoter på dansk område samt en opfordring til i stedet at sætte ind for afspænding og kamp for landets selvstændighed. Dette havde i ledende kredse i Frederikshavn bevirket en høj grad af ophidselse. Således havde borgmesteren udtalt, at han fremover ikke kunne have noget med EEN VERDEN at gøre. Alt dette ville bevirke, at EEN VERDEN fremover ikke kunne forvente nogen god

¹⁶ Diverse breve i Een Verdens arkiv.

¹⁷ Overraskende at man nævner Dansk Fredsforening og FN-foreningen som to forskellige organisationer, idet den første var undertitlen på den anden.

presse i den stedlige konservative og socialdemokratiske avis.”¹⁸ På samme møde blev det oplyst, at der ikke var kommet svar på brevet til rektor Bertelsen.

På det efterfølgende forretningsudvalgsmøde den 18. februar blev Bertelsen-sagen diskuteret igen. Man udtrykte håb om, at et planlagt møde i Middelfart i april kunne skabe klarhed, og man gav desuden sagen videre til styrelsesmødet den 1. marts. Man ville også rykke Kolding-afdelingen for kontingentopkrævning. I et brev til Strøm Hansen dateret 19. februar udtrykte forretningsudvalgets formand Mogens Borly desuden håb om ”at Kolding afdelingen vil finde anledning til snart at ændre sine synspunkter i den foreliggende sag og sin opfattelse af EEN VERDEN’s stilling som sådan.”¹⁹

Der fulgte så en diskussion af sagen på landsstyremødet den 1. marts 1959. Landsformand Henry Christensen orienterede om sagen, inklusive den avispolemik, der havde været om sagen. Det var beklageligt, at Kolding og Århus afdelingerne havde indstillet arbejdet. ”Indenfor EEN VERDEN’s rammer kunne rummes alle politiske indstillinger, men det ville være afgjort forkert, hvis f.eks. pacifister indenfor EEN VERDEN intolerant førte deres synspunkter i forgrunden.” Det drejede sig om at få den bredest mulige tilslutning til Een Verdens grundlæggende ideer. ”Da det var vor hovedopgave, at oplyse og agitere, og da en stor del af Danmarks befolkning ville tage afstand fra os, hvis vi knæsatte rektor Bertelsens ideer, måtte vi alle, fordi disse intet har med verdensfederalisterne at gøre, afholde os derfra.” I debatten henviste Henry Christensen til Finlands situation. Hvis landet blev overfaldet af russerne ville det nok kunne regne med vestlig sympati, ”men ingen ville være forpligtede til at gøre noget. Hvis vi bragte os selv i Finlands situation, ville vor skæbne blive den samme.”²⁰

Een Verdens Ungdom (EVU) i København havde også haft et møde, hvor Bertelsen deltog. Knud Nielsen mente ikke, at skrivelsen af 10. december 1958 var et forsøg på at forbyde noget, ej heller at Bertelsen ikke måtte anvendes som taler. Solholm ønskede en ret skarp skrivelse udsendt til afdelingerne. ”Han fandt det uheldigt, at ungdomsafdelingens møde med Bertelsen var blevet opreklameret så stærkt i bladet. Det skabte forvirring. Det var strengt nødvendigt med en skrivelse til offentligheden. Han betragtede atompjecens udgivelse i Danmark som et kryptokommunistisk (sic) forsøg på at få Danmark ud af Atlantpagten.”²¹ I hvad, der må betegnes som en slags identitetsdiskussion, blev det også diskuteret, om Een Verden var en fredsorganisation, som Fisher mente, men Solholm ikke mente. Kirsten Ree bidrog med at foreslå, at Een Verden var en ikke-normal fredsorganisation.

Der udspandt sig en diskussion, om foreningen skulle udsende en udtalelse til offentligheden. Man vedtog til sidst, efter forslag fra Gunnarsen, og med stemmerne 12 for, 2 imod, og 4 der undlod at stemme, at anse en leder, som Kirsten Ree havde skrevet til det næste nummer af *Verden og Vi* som foreningens reaktion overfor afdelingerne og offentligheden.²² Men vedtog også, at en skrivelse skulle sendes til afdelingerne i Århus og Kolding, og at kopi heraf skulle sendes til samtlige afdelinger og kredse.

Det blev desuden oplyst på mødet, at ungdomsafdelingen var blevet rekonstrueret med Knud E. Hansen som formand, og at man havde taget ansvaret for afholdelsen af Bertelsen-mødet. En nyhedstjeneste, der var blevet startet, blev også omtalt. Solholm kritiserede, at man havde medtaget et afsnit om biologisk

---

¹⁸ Referat af forretningsudvalgsmøde den 1. februar 1959. Een Verdens arkiv. Det skulle formentlig have været aviser i flertal.

¹⁹ Referat af forretningsudvalgsmøde den 18. februar 1959. Een Verdens arkiv.

²⁰ Referat fra landsstyrelsesmøde den 1. marts 1959. Een Verdens arkiv.

²¹ Atompjecens titel var ”I stedet for atombomben.” Den var blevet anmeldt af Erling Fischer i dagspressen.

²² Titlen på den nævnte leder var ”’Oprør’ og tågebanker,” *Verden og Vi*. 10. årg., nr. 2 (marts 1959), p. 2. Lederen indeholder teksten af den berømte cirkulære af 10. december 1958, tager Kolding og Århus afdelingernes indstilling af arbejdet til efterretning, men siger samtidigt, at ingen af de to afdelinger havde taget stilling til Aage Bertelsens plan.

krigsførelse, som han mente var en gammel nyhed og formentlig forkert. Det var taget fra en WAWF presse udtalelse, og blev forvaret af Knud Nielsen.

Solholm kritiserede også form og farve af en ny pjece om politistyrker, og han pressede på for at få nedsat et WAWF-udvalg om politistyrker. På det følgende forretningsudvalgsmøde den 15. april kunne Solholm så meddele, at WAWF nu havde nedsat et PUNF [Permanent United Nations Force]-udvalg med ham selv som formand. Man diskuterede ønsket om at få flere eksperter med i udvalget samt muligheden for at få folketinget til at nedsætte et dansk udvalg, bl.a. med Hermod Lannung som medlem.²³

I referatet fra landsstyremødet i Middelfart den 18.-19 april 1959 nævnes Bertelsen sagen kun kort. Landsformanden havde fået oplyst, at den resolution, man havde sendt fra Kolding-afdelingen til folketingetsgruppe, ikke var blevet vedtaget på en generalforsamling, men forfattet af afdelingens formand uden at have været forelagt nogen kompetente organer.²⁴

På forretningsudvalgsmødet den 20. maj 1959 udtalte Solholm, at landsformandens afslutning af landstyremødet havde været noget uheldig. "Den havde haft til følge, at Århus-folkene havde misforstået hvad meningen egentlig var. Det havde været ønskeligt, at landsformanden havde sat Århus-folkene mere på plads." Manja Mourier sagde dog, at hun "havde fået det indtryk, at diskussionen var bragt til afslutning efter Middelfart-mødet."²⁵

Det ser ikke ud til at Bertelsen-sagen blev diskuteret på forretningsudvalgsmødet den 30. juni 1959. Mødet startede med at et brev fra landsformand Henry Christensen, hvori han meddelte, at han ikke kunne deltage i mødet, og at han på grund af travlhed så sig nødsaget til at nedlægge hvervet som forretningsudvalgsmedlem.²⁶ Havde Bertelsen-sagen været lidt for meget for ham? Vi kender ikke svaret.

På forretningsudvalgsmødet den 22. juli 1959 oplyste Gunnarsen, "at Grindsted afdelingen ikke have opkrævet kontingent og måtte befrygtes død." Kontoret havde skrevet til afdelingen, men ikke fået svar. Gunnarsen, i sin kapacitet af sekretær i Een Verden, sendte et nyt brev til Grindsted afdelingen dateret den 31. juli, hvori han fremhævede afdelingen som "en overordentlige effektiv og dygtigarbejdende lokalafdeling." Et svar af 1. august signeret af Michael Schønberg fulgte prompte. Det må betegnes som et rigtigt surt opstød (se Tekstboks 8.5). Vi bemærker en reference til Bertelsen sagen, men der var klart tale om et bredere problem vedrørende forholdet mellem foreningens centrale ledelse og en afdeling i provinsen.

Tekstboks 8.5: Brev fra Michael Schønberg, Grindsted, til Leif Gunnarsen, dateret 1. august 1959.

Kære Leif Gunnarsen.

Ved et tilfælde blev Deres brev åbnet. Affattet i den kære kancellistil, skrevet som kopi, hvor man har indføjet navn og sted. Kunne vi ikke tale det livsnære sprog et øjeblik, det sprog, De selv betjener Dem af i Deres kronikker - ?

Jeg nægter at tro, at man ikke har forstået, at et ulægeligt brud er sket. Vi sagde fra senest sidste år i Esbjerg. Da havde vi allerede besluttet at dreje af forrige år. Loranges optræden fik os til at løbe med et år til, med lodsedler og hele teatret. Esbjerg slog hovedet på sømmet. Er det måske netop derved det

²³ Referat af forretningsudvalgsmødet den 15. april 1959. Een Verdens arkiv.

²⁴ Referat af landsstyrelsesmødet i Middelfart Ferieby den. 18.-19. april 1959.

²⁵ Referat af forretningsudvalgsmødet den 20. maj 1959. Een Verdens arkiv. Et udførligt referat af Middelfart-mødet er ikke blevet fundet.

²⁶ Referat af forretningsudvalgsmødet den 30. juni 1959. Een Verdens arkiv.

syge fremstår, at man ikke kan begribe, at nogen mennesker kan være uenige med een og ønsker, de havde holdt sig fra kompagniskabet? Den let hysteriske tone i Bindslevs indlæg på Esbjergmødet kunne tyde på det. Deres komiske hentydninger til afdelingens tidligere arbejde viser Deres komplette mangel på interesse for virkeligheden. Mogens H. var allerede hørt op, da jeg kom hertil, men han rejste til møder i København, (hvor Dyrge engang forulempede ham blodigt og naragtigt).

Arbejdet blev overladt til mig – i en kreds af stærk konservatisme. Brøns deltog – og rejste. Høirup, som I jo fandt naiv, døde. Tilbage stod jeg, idiot til det sidste, men det blev slut. Bestyrelsen her, som mange andre steder, har hverken tid, kraft eller alder, heller ikke interesse. Andre vil ikke træde til, foredrag, dyre filmforedragsarrangementer trækker ikke mere. Til generalforsamlinger kom ingen. Solholm afskrækkede stærkt, holdningen til Rektor Bertelsen frastødte, men om sagen selv, hvad De vil. Der er intet og ingen, der i dag – her – kan genoplive noget. De såkaldte medlemmer var for en stor del handlende, der var leverandører til skolen. Lærerne var pressede mildt ind. Kære herre, virkeligheden er sommetider en ganske anden, end man kan forestille sig i København i forretningsudvalget. Mange har læst "Pro et Contra", og finder hele spørgsmålet tvetydigt, finder mere fornuft i F.N.-foreningen, Mellempfolkeligt Samvirkes konkrete målsætning osv. Menigmand, og det er de fleste, melder sig til VEED IKKE-gruppen. Glem Grindsted og lad os få fred. Vi har gavnet jer meget, I har slet ikke gavnet os. Lad det nu være nok.

Venlig hilsen
Sign. Michael Schønberg

Kilde: Afskrift til forretningsudvalget 3. august 1959. Een Verdens arkiv.

På forretningsudvalgets møde den 11. september blev det oplyst, at foreningen nu havde "opnået en god og ny kontakt i Grindsted, der var villig til at gøre et arbejde."²⁷ På det næste forretningsudvalgsmøde dagen efter, efter afslutningen af delegeretmødet, skulle der vælges formand for forretningsudvalget. Knud Nielsen foreslog genvalg af Mogens Borly. Eigil Hansen foreslog Hans Solholm. Efter skriftlig afstemning valgtes Solholm med 4 stemmer mod 3.²⁸ Afstemningsresultatet fik efterfølgende Mogens Borly til at trække sig fra forretningsudvalget. (Se Tekstboks 8.6)

Tekstboks 8.6: Brev fra Mogens Borly til forretningsudvalget dateret 19. september 1959.

På baggrund af den fremgangsmåde, man fandt det hensigtsmæssigt at anvende i forbindelse med valget af forretningsudvalgsformand på FU-mødet i Middelfart den 13. september, gør det mig ondt efter nøje overvejelse at måtte meddele, at jeg må anse det for rimeligt at stille mit mandat i forretningsudvalget til rådighed. Da min beslutning herom ligger fast og er gældende fra dags dato, vil jeg se bort fra at give møde i udvalget den 28. september.

Bestemmende for min afgørelse har først og fremmest været den åbenbare mangel på loyalitet, som er udvist i denne sag af hovedkassereren og Solholm; en illoyal indstilling, som – må jeg erkende – vil gøre det meget vanskeligt for mig fremtidig at have den fornødne tillid til jeres dømmekraft i organisatoriske spørgsmål.

Forudsætningen for udførelsen af et arbejde af blot nogenlunde værdi i FU må efter min opfattelse være, at ethvert medlem nyder almindelig tillid hos de øvrige. Da yderligere to medlemmer i deres votering mod mit genvalg foretog denne spontant, uden at finde nærmere orientering nødvendig, må jeg skønne, at jeg ikke mere har det tillidsgrundlag, som jeg må forudsætte for at deltage i et FU-arbejde. I øvrigt vil

²⁷ Referat af forretningsudvalgsmøde i Middelfart Ferieby den 11. september 1959 kl. 22.00. Een Verdens arkiv.

²⁸ Referat af forretningsudvalgsmøde i Middelfart Ferieby den 13. september 1959 kl. 15.30. Een Verdens arkiv.

det næppe være muligt for mig at finde inspiration til en arbejdsindsats i FU i en atmosfære som den, sagens behandling har efterladt.

Jeg må derfor foretrække at koncentrere og eventuelt øge min interesse om mine tillidsposter i verdensorganisationen, landsstyrelsen og Københavnskredsen styrelse.

Genpart af dette brev er samtidigt hermed sendt til landsformanden.

Med venlig hilsen
Sign. Mogens Borly

Kilde: Kopi i Een Verdens arkiv.

Der var generalforsamling i Århus afdelingen den 17. november 1959. Som en udløber af Bertelsen-sagen nedlagde hele den 9-mand store bestyrelse posterne. Man overlod det til Niels L. Christensen at rejse en ny bestyrelse, idet man godkendte en 5-mands bestyrelse frem til den ordinære generalforsamling i maj-juni 1960. Den 8. december sendte Niels Christensen et brev til redaktøren for *Verden og Vi* med navnene på den nye bestyrelse: Håndværker Niels L. Christensen (formand), chauffør Mads Andersen, billedskæreremæster H. Gormsen, postbud Torben Mathiasen, og trafikkontrollør S.J. Svelled. Udenfor bestyrelsen fortsatte fru Alva Sebbelov som kassererske.²⁹ Aarhus afdelingen havde fået en bestyrelse uden akademikere.

En form for afslutning af Bertelsen-sagen fulgte ved årets udgang. Forretningsudvalget, der mødtes den 14. december 1959, vedtog at anmode Niels Christensen om at fremsende et andragende til næste forretningsudvalgsmøde vedrørende reetablering af afdelingsarbejdet samt oplysninger om den aktuelle økonomiske situation.³⁰

Aage Bertelsen udgav i 1962 sit pacifistiske værk *Her er dit Våben*. I 1963 oprettede han partiet Fredspolitisk Folkeparti, der kortvarigt var repræsenteret i folketinget af udbryderen fra Socialistisk Folkeparti, Anders Storgaard, men opnåede ikke mandater derefter.³¹

Billede 8.5: Aage Bertelsen (1901-1980), aktiv i Een Verden, ca. 1948-1959

Kilde: Aarhus Katedralskolens Venner, <https://www.akat.dk/media/1697/arosia1819.pdf>. Det hævdes i artiklen "Jubilartalen 2019" af Jan Øberg i bladet *Arosia*, at *Her er dit Våben* aldrig blev anmeldt i dansk presse.

²⁹ Afskrift, Til redaktøren af *Verden og Vi*, 8. december 1959. Een Verdens arkiv.

³⁰ Referat af forretningsudvalgsmødet den 14. december 1959. Een Verdens arkiv

³¹ Diverse informationer på internettet.

Til andre sager. Den politiske debat vedrørende FN's muligheder fortsatte i 1959.

I forbindelse med diskussionen i FN om nedrustning, der fortsat var et vigtigt punkt på den internationale dagsorden, havde ca. 30 delegerede i FN fremført det synspunkt, at en fuldstændig nedrustning ville forudsætte et organ til opretholdelse af fred i en afrustet verden. Fra Een Verden's side så man det som en begrundelse for igen at rejse spørgsmålet om en revision af FNs pagt. Foreningen lavede udkast til et brev til Udenrigsministeriet, hvor det blev foreslået, at regeringen nedsatte et udvalg til drøftelse af spørgsmålet, og det blev foreslået, at organisationer i Danmark, der beskæftigede sig med disse spørgsmål, som f.eks. FN-foreningen, Een Verdens folketingsgruppe og landsorganisationen Een Verden fik sæde i udvalget. Der er dog noget der tyder på, at det endelige brev til ministeriet blev noget kortere og udelod forslaget om nedsættelse af det nævnte udvalg.³² Det fremgik af svaret fra Udenrigsministeriet, at man ikke fandt det praktisk muligt, at afholde "en særlig konference til revision af FNs pagt." (se Tekstboks 8.7) Man refererede til realisme og sagde, at der først skulle ske en ændring i verdenssituationen.

Tekstboks 8.7: Svar fra Udenrigsministeriet vedrørende ændring af FNs pagt, 30. juni 1959.

Under henvisning til foreningens skrivelse af 18. juni 1959 vedrørende spørgsmålet om revision af FNs pagt meddeler udenrigsministeriet, at det stadig er den danske opfattelse, at en revision af FNs pagt i princippet må forekomme ønskelig.

I overensstemmelse med det standpunkt, der tidligere er blevet hævdet såvel fra dansk som fra norsk og svensk side under forhandlingerne i FNs 10. og 12. plenarforsamling og i det af 10. plenarforsamling nedsatte udvalg, er man imidlertid fra dansk side fortsat af den opfattelse, at afholdelsen af en særlig konference til revision af FNs pagt først bør ske, når der ud fra en realistiske bedømmelse af verdenssituationen skønnes at bestå praktiske muligheder for, at de foreslåede ændringer i pagten kan blive gennemført og derigennem bidrage til international afspænding og styrkelse af FN.

P.M.V.

Mogens Melchior

Kilde: Kopi i Een Verdens arkiv. På forespørgsel fra Een Verden meddelte fuldmægtig i udenrigsministeriet Kirsten Madsen, at der intet var til hinder for fra udenrigsministeriets side, at korrespondancen blev offentliggjort.

Efter en "udflugt" til Esbjerg i 1958 fandt delegeretmødet i september 1959 så atter sted i Middelfart. Næstformand, Manja Danneskiold-Samsøe,³³ åbnede mødet og mindedes professor dr. theol. Flemming

³² Koncept til brevet findes i Een Verdens arkiv, dog ikke kopi af brevet, så det er muligt, at teksten i konceptet ikke blev fulgt. Der findes dog kopi af et brev fra Een Verdens formand Henry Christensen til udenrigsminister Jens Otto Krag, hvoraf det fremgår, at ministeriet fik sendt kopier af nogle forslag udarbejdet af de nordiske verdensfederalistiske organisationer samt den engelske parlamentarikergruppe. Forslaget om nedsættelse af et dansk udvalg blev ikke nævnt i det brev. Blot bad man om "regeringens nuværende syn på de forliggende problemer."

³³ Manja var født Povelsen. Hun fik navnet Mourier gennem det første ægteskab med arkitekten og skuespilleren Paul Mourier, som hun blev skilt fra i 1956. Det var pr. anden ægteskab med arkitekten Otto Danneskiold-Samsøe hun skiftede navn. (Der fulgte siden et 3. ægteskab med psykologen Bertel Hauge).

Hvidberg – foreningens tidligere formand – samt direktør Å.E. Jensen, Holbæk, der begge var afgået ved døden i årets løb.³⁴

Formanden for forretningsudvalget, Leif Gunnarsen, redegjorde – efter opfordring fra landsstyrelsen – nærmere for verdensføderalismens status på den storpolitiske baggrund. Referatet opsummerer det på følgende vis:

”Han henviste til, at EEN VERDEN som enhver anden levende organisation havde været underkastet udviklingens lov. Det var frygten for atombomben, der havde været baggrund for pionerernes arbejde. I en årrække havde man sat sin lid til, at 1955 skulle blive ’afgørelsens år’ på grund af den særlig lette adgang til i 10-året for FN’s oprettelse at få indkaldt en revisionskonference. Revisionen udeblev og tanken herom havde siden været et fast punkt på vor dagsorden, men sammen med en række andre spørgsmål, der skulle føre frem mod gennemførelsen af vort program så som opbygning af permanente FN-styrker, udnyttelsen af verdensrummet, en international ordning af Antarktis, der synes at være forestående, regional-federalisme, nedrustningens mange afskygninger og den mentalitetsændring først og fremmest UNESCO arbejder for.”³⁵

I forhold til FN var det altså FN-tropperne, der stod først. Det bemærkes, at Antarktis og det ydre rum også nævnes. Havretten blev ikke nævnt her, selv om FN’s første havretskonference havde fundet sted i 1958 og vedtaget fire konventioner om territorialfarvand, kontinental sokkel, fiskeri og det åbne hav. Der var dog en del ting man ikke enedes om på havretskonference i 1958, hvorfor man forsøgte forgæves igen in 1960 med en 2. havretskonference.³⁶ Under FN’s 3. havretskonference (1973-82) viste verdensføderalister stor interesse for forhandlingerne, men da var Een Verden jo blevet sluttet sammen med FN-foreningen og blevet til FN-forbundet.³⁷

Manja Danneskiold-Samsøe redegjorde for den første internationale børneby i Danmark, der blev afholdt ved Roskilde i august måned. Danske børn havde været sent til England og Norge i 1959. Een Verden deltog i dette arbejde sammen med forskellige organisationer, der internationalt samarbejdede i Children’s International Summer Schools (CISV).

Man nedsatte et udvalg, der skulle redigere et resolutionsudkast. Medlemmerne blev Henry Christensen, Leif Gunnarsen, Knud E. Hansen, Kirsten Ree, Hesse Rasmussen og A. Hjortnæs. Udkastet der blev fremlagt blev vedtaget med 126 stemmer for, en imod og en undlod at stemme (se Tekstboks 8.8).

Tekstboks 8.8: Udtalelse fra Een Verdens delegeretmøde i Middelfart, den 12.-13. september 1959

På tirsdag åbnes FN’s 14. generalforsamling, og umiddelbart efter mødes uden for FN statsmænd fra Øst og Vest for at drøfte de vigtigste storpolitiske problemer.

EEN VERDEN ønsker enhver virkelig forhandlingsmulighed udnyttet til sikring af verdensfreden. Derfor er det nødvendigt, at FN’s arbejdsvilkår bliver de bedst mulige, bl.a. ved at de enkelte landes delegationer udpeges frit af de folkevalgte forsamlinger. Ikke mindst under hensyn til den ventede

³⁴ Referat af landsorganisationen EEN VERDEN’s delegeretmøde i Middelfart Ferieby, den 11.-12. september 1959. Een Verdens arkiv. Ifølge referatet deltog landsformand Henry Christensen i mødet; han var formentlig forsinket, så næstformanden åbnede mødet.

³⁵ Ibid., p.2.

³⁶ Finn Laursen, *Danmark og havretten*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1988.

³⁷ Jesper Grolin og Finn Laursen, *Ret eller magt på havet: FN’s havretskonference. Baggrund og konsekvenser*. København: FN-forbundet, 1982.

stigning i antallet af atommagter bekræfter delegeretmødet på ny EEN VERDEN's overbevisning, at fredens problem kun kan løses ved en fuldstændig samtidig afrustning med international kontrol under federalistisk opbygget overstatslig myndighed med en lovgivende, en dømmende og en udøvende magt til at bevare freden og fremme økonomisk udvikling.

Kilde: Kopi i Een Verdens arkiv.

Delegeretmødet valgte fem styrelsesmedlemmer. Følgende blev valgt:

Hans Solholm, Nørresundby	133 stemmer
Leif Gunnarsen, København	98 stemmer
Mogens Borly, København	98 stemmer
Manja Danneskiold-Samsøe, Birkerød	95 stemmer
Carsten Christiansen, Ålborg	81 stemmer

Følgende blev suppleanter: Erling Fischer, Vodskov, Jens H. Nielsen, Varnæs, Hesse Rasmussen, Silkeborg, og Verner Larsen, Sorø.

I separate valg i landsdelsforsamlinger valgtes desuden følgende medlemmer af styrelsen:

Storkøbenhavn: J. Eckhardt Jensen, Hakon Dyrge, Kirsten Ree, Per B. Johansen og Knud Hansen.

Jylland: Erling Fischer, Vodskov, Egon Jakobsen, Haderslev, Niels Christensen, Aarhus, og P. Lauersen, Resenbro.

Øerne: Knud Nielsen, København, Verner Larsen, Sorø og V.J. Kofoed, Odense.

Delegeretmødet vedtog også, at ændre foreningens navn til "Landsorganisationen EEN VERDEN, Dansk forening for et federalistisk verdensstyre." Det skete med 102 stemmer for, fire imod og fire, der ikke stemte.

WAWF afholdt kongres i 1959 i Pietersberg, Nederlandene. Man vendte altså tilbage til stedet, hvor man havde holdt en arbejdskonference året før. Kongressen (Pietersberg II) var ikke stor. Ifølge Rolf Haegler var der kun omkring 70 deltagere.³⁸ Emnerne var lidt de samme som på tidligere kongresser og arbejdskonferencer, inklusive permanente FN styrker. Det var for øvrigt på denne Pietersberg II møde, at Young World Federalists (YWF) blev sluttet sammen med WAWF som Youth and Student Division (YSD).

Tre deltagere i Pietersberg II skrev korte bidrag til *World Federalist* efterfølgende, uden at læsere derved fik et bredt detaljeret indtryk af, hvad der skete på mødet. Vi får at vide, at der var et møde med nogle repræsentanter fra nogle International Non-Governmental Organisations (INGOs) i forbindelse med kongressen. Det drejede sig om World Federation of United Nations Associations (WFUNA), World Veterans Federation (WVF), og International Law Association (ILA).³⁹ John Roberts, der havde været med i begyndelsen, men droppede ud da Folkenes Verdenskonvent i Genève i 1950 ikke blev nogen succes, var tilbage for første gang, men ikke sidste. Han fortalte om synet af Rhinen fra kongresstedet og nævnte, at en af hans skolekammerater faldt i slaget ved Arnhem under krigen.⁴⁰ Et tredje indlæg kom fra Robert Manley, *United World Federalists* (UWF), USA. Han havde nogle kritiske kommentarer til kongressens organisering, men var specielt kritisk over den resolution om pagtændring, der blev vedtaget, som han fandt konservativ:

³⁸ Rolf Paul Haegler, *Histoire et idéologie du mondialisme*. Zürich : Europa Verlag, 1972, p. 140.

³⁹ Hans Beumer, "A new Chapter," *World Federalist*, Vol. 6, No. 4 (November 1959), p.57.

⁴⁰ John Roberts, "Why Worry? There's Always the WAWF," i *ibid.*, pp. 57+60.

"In concluding, perhaps one comment might be permitted which does not relate to conference procedure or approach. I was quite impressed (negatively, it must be said) by the lack of enthusiasm for UN Charter revision in the near future. A resolution ... was finally adopted, but it carries no great conviction, representing accurately (unfortunately) the view held by many of the conference-participants. My impression is that on this issue we, as we were represented at the conference, have become almost as conservative as the foreign offices of the countries represented."⁴¹

Teksten af den omtale resolution gengives i Tekstboks 8.9.

Tekstboks 8.9: Resolution om FN-Pagtændring vedtaget på WAWF's kongres i Pietersberg 1959

Congress recommends the affiliated organisations to bring pressure on their respective governments to appoint Commissions to study the question of United Nations Charter review with particular consideration being given to the matter of voting representation, and that such Commissions be asked to make their reports by specified dates. Governments should also be urged to recommend the holding of a Charter Review Conference not later than a specified date after such reports have been considered;

Congress re-emphasises the need for universal representation in the United Nations in the present political situation. Without such universal representation the ability of the United Nations to achieve peace is jeopardised;

Congress urges, as an immediate step, that increased use be made of the Specialised Agencies of the United Nations and that the establishment of further Specialised Agencies be promoted as required to serve the well-being of mankind;

Congress recommends that steps be advocated to enhance the status and representation of International Non-Governmental Organisations in the United Nations and its Agencies.

Kilde: "Resolution on Charter Revision," *World Federalist*, Vol. 6, No. 4 (November 1959), p. 61.

Afslutningsvis kan man spørge, som det blev antydnet ovenstående, om bevægelsen var ved at blive ligeså konservativ som regeringer og udenrigsministerielle embedsmænd? Var der brug for lidt mere entusiasme og lidt mere konkrete, visionære forslag til veje frem til målet?

Hvorom alt er, må man sige, at 1959, med Bertelsen-sagen samt Solholms afsætning af Borly som FU-formand, havde været et hårdt år for foreningen. Kunne foreningen genrejse sig og få styr på aktiviteterne igen? Herom i de følgende kapitler om 1960erne.

---

⁴¹ Robert Manley, "As Conservative as our Foreign Offices!" I *ibid.*, pp.60-61.